

הודעה לעיתונות

ערב טוב,

1. לפני כשעה הגשנו לראש-הממשלה, מר אהוד אולמרט, ולשר הביטחון, מר אהוד ברק, את הדו"ח הסופי של הוועדה לבדיקת אירועי המערכה בלבנון 2006.
2. המלאכה שהוטלה עלינו - הייתה מורכבת וקשה. מדובר היה בבדיקה של אירועים שהתרחשו במשך 34 ימי המלחמה, וכן בדיקת האירועים שקדמו למלחמה מאז שנת 2000, עת יצא צה"ל מלבנון. היה זה היקף עובדתי טעון ומסובך, שלא היה דוגמתו באף ועדת חקירה קודמת.
3. העובדה שממשלת ישראל בחרה לקיים בדיקה מסוג זה, והעובדה שצה"ל ביצע שורה ארוכה של תחקירים לאירועים הצבאיים השונים, מהוות סימן של חוסן, ואות לכך שמנהיגיה המדיניים והצבאיים של ישראל מוכנים לחשוף את עצמם גם לתהליכים של ביקורת ושל תיקון כואב במקום שהוא הכרחי.
4. בנוסח המסווג של הדו"ח כללנו את כל העובדות הרלוונטיות שמצאנו, שהיו קשורות למלחמת לבנון השנייה, על בסיס כרונולוגי ושיטתי. הבסיס העובדתי הזה - היווה חלק חשוב מעבודתנו. סביר להניח כי בסיס כזה לא היה קיים אצל אף מקבל החלטות אחר. בכך היה לנו יתרון ייחודי על פני כותבים אחרים, שכתבו על אירועי המלחמה, שכן לנו הייתה נגישות לחומר רב, מקורי ושיטתי, וכן הזדמנות לברר את העובדות בעזרת עדויות ושיחות עם מקבלי החלטות, עם מפקדים ולוחמים רבים, כמו גם עם משפחות שכולות.
5. ברור כי הנוסח הגלוי של הדו"ח אינו כולל עובדות רבות, אשר גילויין אסור, מטעמים של ביטחון-המדינה ויחסי החוץ שלה. עם זאת, עשינו מאמץ לאזן בין רצוננו להעמיד בפני הציבור תמונה משמעותית של האירועים, ככל שניתן, לביין צורכי ביטחון-המידע.
- נציין במיוחד כי עצם העובדה שמידע חסוי כבר פורסם באמצעי התקשורת, לא ראינו בה היתר לפרסומו בדו"ח הגלוי שלנו.
6. אנו, חברי הוועדה, הצבנו לנגד עינינו את המטרות העיקריות שבגינן הוקמה הוועדה והן: מתן תשובה לתחושה קשה שהשתררה בציבור הישראלי, של שבר ואכזבה מתוצאות מלחמת לבנון השנייה, ומדרך ניהולה על ידי הדרג המדיני והדרג הצבאי, וכן הרצון להפיק לקחים מהכשלים של המלחמה ומליקוייה, ולתקן כל מה שנדרש, בהקדם ובנחישות. בשל כך ראינו חשיבות עליונה להעמיק ולחקור את מה שקרה, כמפתח להפקת הלקחים לעתיד, וליישומם הלכה למעשה.
7. תפיסת תפקיד זו הייתה גם אחד מן הטעמים המרכזיים להחלטתנו שלא לכלול מסקנות והמלצות אישיות בדו"ח הסופי. לדעתנו - חובת התיקון העיקרי חלה דווקא על הליקויים המערכתיים שהתגלו במלחמה, בכל הדרגים. עם זאת ראוי להדגיש כי הימנעותנו מהטלת אחריות אישית, אין לפרש אותה כקביעה כי לא הייתה קיימת אחריות כזאת. נדגיש עוד כי לא עשינו הבחנה בנושאי אחריות בין הדרג המדיני לדרג הצבאי, ובין דרגות שונות בתוך המערכות האלה.
8. אנו חייבים גם להדגיש כי כאשר הטלנו אחריות על מערכת או על יחידה זו או אחרת, או על דרג זה או אחר, לא היה בכוונתנו להצביע בכך רק או בעיקר על אלה שעמדו בראשם בזמן המלחמה. במקרים רבים, נבעה אחריות כזו מגורמים שונים, שלעומדים בראש לא הייתה שליטה עליהם. בנוסף, מוטל חלק ממשי מן האחריות לכשלים ולליקויים שמצאנו גם על אלו שהיו אחראים למוכנות ולהיערכות בשנים שלפני המלחמה.
9. הודעה זו אינה באה לסכם את הדו"ח הסופי כולו, אלא באה להציג את עיקריו. בדו"ח עצמו תמצאו דיונים בנושאים רבים וחשובים נוספים, שאף הם חלק בלתי נפרד וחשוב ממכלול הדו"ח, מסקנותיו והמלצותיו.

10. בדו"ח הסופי עסקנו בעיקר בתקופה שאחרי ההחלטה הראשונית לצאת למלחמה, נשוא הדו"ח החלקי, אך יש לזכור כי אירועי התקופה של הדו"ח הסופי, התרחשו כבר בצל האילוצים שיצרה ההחלטה לצאת למלחמה, על כשליה וליקוייה.

נדגיש כאן כי אנו עומדים מאחורי כל מה שכתבנו בדו"ח החלקי, ויש לראות את שני חלקי הדו"ח כמשלימים זה את זה.

11. בהערכה כוללת של המלחמה נוכל לומר כי הייתה בה החמצה גדולה וחמורה.

ישראל יצאה למלחמה ממושכת, שהיא עצמה יזמה, שהסתיימה מבלי שישראל ניצחה בה באופן ברור מבחינה צבאית. ארגון מעין-צבאי, בן אלפי לוחמים, עמד, במהלך מספר שבועות, בפני הצבא החזק ביותר במזרח התיכון, אשר נהנה מעליונות אווירית מוחלטת ומיתרונות בגודל ובטכנולוגיה. ירי הרקטות של חזבאללה על העורף הישראלי נמשך במהלך כל המלחמה, וצה"ל לא סיפק לו מענה אפקטיבי. מרקם החיים באזור שהיה תחת איום הרקטות, שובש באופן רציני, ותושבים רבים עזבו זמנית את בתיהם או ישבו במקלטים. לאחר תקופה ארוכה של הסתפקות באש מנגד ובפעולות קרקעיות מוגבלות, סמוך מאוד לקבלת ההחלטה על הפסקת האש - ישראל יצאה למהלך קרקעי רחב שלא מימש שום הישגים צבאיים ולא מיצה את הפוטנציאל שלו, כפי שפרטנו בדו"ח עצמו.

לתוצאות אלה היו השלכות מרחיקות-לכת בעינינו, ואף בעיני אויבינו, שכנינו וידידינו באזור ובעולם.

12. גם בתקופה - החל מ-18 ביולי 2007 ועד 14 באוגוסט 2007 - שבה עסקנו בדו"ח הסופי, התגלו ממצאים טורדים מאד, שחלק מהם צוין כבר בדו"ח החלקי:

- מצאנו כשלים וליקויים חמורים בתהליכי קבלת ההחלטות ובעבודת המטה, הן בדרג המדיני, הן בדרג הצבאי והן בממשק ביניהם;
- מצאנו כשלים וליקויים רציניים בדרג הפיקודי העליון בצה"ל, בעיקר בכוחות היבשה, באיכות ההיערכות, המוכנות, ההתנהלות והביצוע של החלטות ופקודות;
- מצאנו כשלים וליקויים חמורים, הן בדרג המדיני והן בדרג הצבאי, בהעדר חשיבה ותכנון אסטרטגיים;
- אף מצאנו כשלים וליקויים חמורים בכל הנוגע להגנה על העורף ולהתמודדות עם הפגיעה בו; כל אלו פורטו פרוט רב בדו"ח הסופי.

חולשות אלה היו מבוססות בחלקן על חולשות במוכנות ובהיערכות אסטרטגית ומבצעית, שתחילתם הייתה הרבה לפני מלחמת לבנון השנייה.

13. כזכור מהדו"ח החלקי, ההחלטה שהתקבלה ב-12 ביולי - להגיב תגובה צבאית חריפה ומיידית, ולקבוע לה יעדים שאפתניים - צמצמה את קשת החלופות שעמדו בפני ישראל. למעשה, אחרי אותה החלטה עמדו בפני ישראל רק שתי חלופות עיקריות, שלכל אחת מהן היה היגיון עקבי משל עצמו, בצד מחירים וחסרונות.

חלופה ראשונה הייתה - מכה קצרה, חריפה, כואבת ובלתי צפויה על חזבאללה, בעיקר באמצעות אש מנגד.

חלופה שנייה הייתה - שינוי יסודי של המציאות בדרום לבנון, באמצעות מהלך קרקעי רחב-היקף, שיכלול כיבוש זמני של השטח וטיהורו.

14. הבחירה של הממשלה בין החלופות, הייתה נתונה אמנם לשיקול דעתה המדיני הבלעדי, ואולם דרך קבלת ההחלטה המקורית לצאת למלחמה, העדר הדיון בבחירה בין החלופות, והדרך שבה יצאה ישראל למלחמה בטרם הוכרע באיזו מן החלופות היא בחרה, וללא אסטרטגיה של יציאה, היו כשלים חמורים, שאצלו על המלחמה כולה. לכשלים אלה תרמו, הן הדרג המדיני והן הדרג הצבאי.

15. גם לאחר ההחלטה הראשונית לצאת למלחמה, ולמעשה עד סוף המלחמה ממש, נמשכה תקופת ה"דשדוש", ללא הכרעה במערכת המדינית ובמערכת הצבאית בין: העצמת ההישג הצבאי, על ידי מהלך קרקעי נרחב, לבין הימנעות מכך, תוך מאמץ לסיים במהירות את המלחמה. "הדשדוש" הזה פעל לרעת ישראל. למרות שהייתה מודעות לכך, לא היה דיון מסודר, ולא הייתה הכרעה, בשאלה מרכזית זו במשך שבועות ארוכים.

16. בנוסף להימנעות מהכרעה לגבי מתווה הפעולה, היה גם איחור גדול מאוד בהחלטה על היערכות למהלך קרקעי רחב, שאף הוא צמצם את אפשרויות הפעולה ואת הגמישות המדינית של ישראל. עד לשבוע הראשון של אוגוסט לא הייתה בצבא מוכנות לביצוע המהלך הקרקעי הרחב.
17. התוצאה הייתה כי ישראל לא הסתפקה במיצוי הישגיה הצבאיים המיידיים, ונגררה למהלך קרקעי רק אחרי שלוח הזמנים המדיני כבר לא אפשר את מיצוי האפקטיבי. האחריות לכשל בסיסי זה בניהול המלחמה מונחת לפתחם של הדרג המדיני וצמרת הדרג הצבאי כאחד, הן בפעילותם הם, והן בממשק ביניהם.
18. תמונת המלחמה הכוללת, שאת פרטיה הרבים תקראו בדו"ח, הייתה תוצאה משולבת של:
ניהול לקוי על ידי הדרג המדיני והדרג הצבאי,
של ביצוע לקוי של צה"ל ובעיקר של כוחות היבשה,
ושל תנאי רקע פגומים מבחינת ההיערכות של ישראל.
- ישראל לא עשתה שימוש מושכל ואפקטיבי בכוחה הצבאי במלחמת לבנון, למרות שזאת הייתה מלחמה יזומה, ובזירה מוגבלת. בסופו של יום, ישראל לא זכתה בהישג מדיני על סמך הישג צבאי, אלא נשענה על הסדר מדיני, שהיו בו אמנם גם מאפיינים חיוביים לישראל. היה זה הסדר שאפשר להפסיק את הלחימה, למרות שזו לא הוכרעה בקרב.
19. התוצאה הזאת נגרמה, במידה רבה, בשל כך שמראשיתה - לא נוהלה המלחמה על בסיס ידע עמוק ורחב של תנאי הזירה, של מוכנות צה"ל והיערכותו, ושל עקרונות יסוד, הנוגעים להפעלת כוח צבאי, שנועדה להגיע להישג מדיני.
20. ניתן לומר כי בסיכומו של דבר, כשל צה"ל, בעיקר באמצעות המפקדות הבכירות וְכוחות היבשה, במתן מענה צבאי תכליתי לאתגר שהוצב בפניו בניהול המלחמה בלבנון, ולא סיפק לדרג המדיני הישג צבאי הולם, פְּבָסִיס לַפְעוּלָה המדינית. לתוצאה הזאת אחראי בעיקר הצבא, אולם שותפה לו גם חולשת ההתאמה, שנקבעה על ידי הדרג המדיני, בין דרך פעולה לבין יעדים.
21. חשוב לציין כי, בצד הכשלים בפעולת הצבא היו במלחמה גם הישגים צבאיים חשובים. לציין - מיוחד- לְשִׁבַח ראויים - הנכונות הגדולה של לוחמים, בעיקר של חיילי מילואים, להתגייס ולהתייצב למלחמה, וכן גילויי גבורה, אומץ-לב, מסירות נפש ולחית-מופת אשר התגלו בקרב הלוחמים.
22. נציין לשבח גם את חיל האוויר, שהיו לו הישגים מרשימים ביותר במלחמה. עם זאת, היו בקרב הדרגים הבכירים של צה"ל, ובעקבותיהם גם בדרג המדיני, ו תקוות-שווא, שיכולותיו אלו של חיל האוויר היו עשויות להכריע את המלחמה. בפועל, ההישגים המרשימים של החיל, היו בהכרח מתוחמים, וגם הם נשחקו, על ידי הכשלים שהיו בְּכֵלֶל ביצועי צה"ל.
23. אירוע ה"חנית" בחיל הים צבע במידה רבה את פעולת חיל-הים כולה, למרות שלחיל-הים הייתה תרומה חשובה בְּאֶכִיפּוֹתוֹ של הַסֵּגֶר הימי, והוא אף הגיש תמיכה משמעותית ומגוונת לַפְעוּלוֹת הלחימה של פיקוד צפון.
24. חשוב להדגיש כי למלחמה היו גם הישגים מדיניים של ממש. כי החלטת מועצת הביטחון 1701, והעובדה שהיא נתקבלה פה אחד, היו הישג למדינת ישראל. קביעה זו עומדת בעינה, גם אם יתברר כי רק חלק מההסדרים שנקבעו בהחלטה - מומשו או ימומשו, ואף אם ניתן היה לַצְפּוֹת מראש כי חלקם לא יתממשו. היא גם אינה תלויה בשאלה מה היו כוונותיהם או מטרותיהם של הכוחות שתמכו בהחלטה.
25. עם זאת נציין, כי לא נתקלנו בעבודת מטה מסודרת לגבי קבלת החלטות, שנגעו לַעֲמֻדוֹת ישראל בַּמִּשָּׁא ומתן המדיני. הדבר בא על תיקונו באופן חלקי עם הקמת הצוות בראשותו של ראש הסגל במשרד ראש הממשלה, צוות שפעל במסירות, ביעילות, במקצועיות ומתוך תיאום ותכלול, אך לא היה בכך כדי לפצות על העדר עבודת מטה מכינה ועל דיונים עקרוניים בדרג המדיני הבכיר.
26. לעובדה הזו יכולה להיות משמעות רבה, הן לדרך ההתנהלות של ישראל בַּמִּשָּׁא ומתן, והן לתוכן ההסדרים המאומצים, שכן במשא ומתן כזה מתגבשות החלטות העשויות להיות בעלות השלכות מרחיקות לכת על האינטרסים של המדינה, כולל קביעת תקדימים לעתיד.

27. עבודת המטה שנעשתה במשרד החוץ, לגבי השגת החלטה רצויה במועצת הביטחון, הייתה, בעיקרו של דבר, מהירה, מסודרת ויעילה. יחד עם זאת, בשל טעמים שונים, גם היא לא שיקפה מודעות ברורה לחיוניות של שילוב יעיל, בין הישגי פעולה צבאית לבין פעולה מדינית.

28. כל זה מביא אותנו אל פעולות הדרג המדיני והדרג הצבאי בנושא המהלך הקרקעי בסוף הלחימה, שהוא אחד הנושאים המרכזיים בדיון הציבורי.

29. אכן, בדיעבד, לא השיג המהלך הקרקעי הרחב את מטרותיו בצמצום ירי הרקטות ובשינוי תמונת המלחמה. אף לא ברור מה הייתה תרומתו של המהלך הקרקעי להאצת ההישג המדיני ולשיפורו. גם לא ברור באיזו מידה התנעת המהלך הקרקעי השפיעה על עמדות ממשלת לבנון וחזבאללה בנוגע להפסקת האש. אופן ניהולו של המהלך הקרקעי- מעורר שאלות קשות ביותר.

30. למרות כל אלה, חשוב מאוד להדגיש כי, הערכת ההחלטות האלה חייבת להיעשות לא כחוכמה לאחר מעשה. היא אינה יכולה להיות תלויה בהישגים או במחירים שהיו בפועל. היא חייבת להיות מבוססת אך ורק על טעמי הפעולה, ועל סיכוייה וסיכוייה, כפי שהיו ידועים - או צריכים להיות ידועים - בעת שהתקבלה. כמו כן, אי אפשר להעריך את המהלך הקרקעי בסיום הלחימה, שלא על רקע ההתפתחויות שקדמו לו, הדחיות החוזרות ונשנות באימוץ החלטה במועצת הביטחון, ופחלק מהניהול הכושל הכולל של המלחמה.

31. על רקע כל אלה, כשאנו בוחנים את ההחלטות המרכזיות הללו, אנו קובעים כך :

- ההחלטה העקרונית של הקבינט המדיני-ביטחוני מיום 9 באוגוסט, שאישרה, על פי המלצת צה"ל, את היציאה למהלך קרקעי בכפוף להחלטת התנעה של שר הביטחון וראש הממשלה, בהתאם ללוח הזמנים המדיני, הייתה החלטה כמעט הכרחית. היא הקנתה לממשלת ישראל גמישות צבאית ומדינית נחוצה.

- ההחלטה להתניע את המהלך הקרקעי הייתה במסגרת שיקול דעתם המדינאי והמקצועי של מקבליה, על בסיס הנתונים שהיו בפניהם בעת קבלתה. מטרות המהלך הצבאי היו לגיטימיות, והן לא התמצו בניסיון להאיץ את ההסדר המדיני או לשפרו. לא היה כשל בהחלטה עצמה, למרות הישגיה המוגבלים ולמרות מחירה הכואב.

- הן העמדה שבה נקט ראש הממשלה, שהעדיף להימנע מן המהלך הקרקעי הזה, והן העמדה שבה נקט שר הביטחון, שחשב כי האינטרס הישראלי היה לצאת אליו, היו עמדות ענייניות ומבוססות, ולשתיהן הייתה תמיכה רצינית בין אנשי המקצוע. אף אם אצל שני המדינאים היו מעורבים בהחלטותיהם גם שיקולים פוליטיים-ציבוריים, דבר שאין אנו יכולים לקבוע, אנו סבורים כי הן ראש הממשלה והן שר הביטחון פעלו מתוך הערכה ותפיסה חזקה ונכונה, של מה שהיה נראה להם אותה שעה מתחייב מן האינטרס הישראלי.

32. אנחנו מבקשים להדגיש: מי שעליו הייתה מוטלת החובה הקשה להחליט בנושאים אלה - היה הדרג המדיני. מבחן של החלטות כאלה הוא אך ורק המבחן הציבורי והפוליטי.

33. יחד עם זאת, חובה לציין גם כי :

- לא מצאנו התייחסות רצינית בדיוני הדרג המדיני, הדרג הצבאי, או בממשק ביניהם, לשאלה אם היה סביר לצפות כי במסגרת 60 שעות יושגו הישגים, שתהיה להם משמעות כלשהי על אחד מיעדי המהלך הקרקעי.

- לא מצאנו מעקב מספיק של הדרג המדיני על פרטי הלחימה, ולא ראינו דיון מושכל בצה"ל או בדרג המדיני בשאלה של עצירת המהלך הצבאי, אחרי שהתקבלה ההחלטה במועצת הביטחון.

- לא מצאנו הסבר למתח שהיה בין המאמץ הגדול לקבל תוספת זמן להשלמת השלב הראשון של המהלך הקרקעי המתוכנן, לבין ההחלטות שנתקבלו שלא למצות את המהלך הזה.

גם אלו הן שאלות נוקבות, שמבחן הוא מבחן ציבורי ופוליטי.

34. תיאור כשלים של ניהול המלחמה הוא דבר היכול להתפרש כפוגע בישראל ובצבאה. אנחנו מצביעים בגלוי על כשלים ועל ליקויים אלה, מפני שאנחנו בטוחים כי רק כך תוכל ישראל לצאת מחוזקת מן

35. ההמלצות שלנו בדו"ח, כוללות הצעות לשינוי שיטתי ועמוק בדרכי החשיבה והפעולה של הדרג המדיני ושל הדרג הצבאי, ושל הממשק ביניהם, הן בשגרה והן במצבי חירום או מלחמה. מדובר בגורמים ובתהליכים עמוקים ומשמעותיים. אסור שמלוא משמעותם תטושטש על ידי אירועים שוטפים, הצלחות נקודתיות וצעדי תיקון ראשוניים. יידרש מאמץ עקשני ומתמשך - ברמות רבות - כדי להביא לשיפורים החיוניים, בדרכי החשיבה והפעולה של המערכת המדינית-ביטחונית.

36. דווקא בשל כך חשוב לנו גם להזהיר מפני כמה סכנות, העלולות לשבש היערכויות, לעכב תהליכי תיקון דרושים, ובכך לגרום לתוצאות מסוכנות. נפרט:

- חשש מביקורת במקרה של כישלון, עלול להביא לתגובות של "הגנתיות", "הליכה לפי הספר", "ראש קטן" והימנעות מהחלטות נחרצות, תוך כדי מתן העדפה להימנעות. מצב כזה הוא פסול, ואף מסוכן.
- במציאות מורכבת, המשתנה במהירות, לא צריך להתכונן למלחמה שהייתה. חשוב מאוד גם לא להסתפק בפעולה שטחית על מנת לתקן ליקויים רק למראית-עין.
- חיוני גם להקפיד שלא להתרכז בלעדית במניעת איומים, אלא לשלב היערכות לתרחישי איום, עם מעקב אחרי הזדמנויות.
- בהקשר של הפקת לקחים, חשוב לזכור שגם האויב לומד את לקחיו.

37. מלחמת לבנון השנייה העלתה שוב למחשבה ולדיון, סוגיות שהחברה הישראלית העדיפה בחלקה להדחיק: ישראל לא תוכל לשרוד באזור הזה, ולא תוכל להתקיים בו בשלום או אף ברגיעה, בלי שבה עצמה, ובסביבתה, יאמינו כי יש לישראל מנהיגות מדינית וצבאית, יכולות צבאיות וחוסן חברתי, שיאפשרו לה להתרועע את אלה משכניה שירצו לפגוע בה, ולמנוע מהם - אף בכוח - את מימוש מטרותם.

38. אמיתות אלה אינן תלויות בגישה פוליטית זו או אחרת. ישראל חייבת - מדינית ומוסרית - לשאוף לשלום עם שכנותיה ולעשות פשרות הנדרשות לשם כך. ואולם, ניסיונות להשיג שלום או הסדר חייבים לבוא ממקום של עוצמה צבאית ושל חוסן חברתי ופוליטי, ושל יכולת ונכונות להילחם על המדינה, על ערכיה ועל ביטחון תושביה.

39. לאמיתות אלה יש השלכות עמוקות ומרחיקות לכת, על היבטים רבים של החיים בישראל, ועל ניהול ענייניה. מעבר לבחינת דרכי הניהול של מלחמת לבנון השנייה וההיערכות אליה, מעבר לבחינה של ליקויי החלטות, חשובים ככל שיהיו, שהתגלו בה, אלה היו השאלות המרכזיות שמלחמת לבנון הציפה. אלה הן שאלות בלב הקיום שלנו כאן, כמדינה יהודית ודמוקרטית. בהן אנו צריכים להתמקד.

40. אנחנו מקווים, כי ממצאינו ומסקנותינו בדו"ח החלקי ובדו"ח הסופי, יוכלו להוות דחיפה, לא רק לתיקון ליקויים וכשלים, אלא גם להתמודדות מחודשת, של החברה בישראל, ושל מנהיגים והוגים, עם מטרותיה ארוכות-הקטיוח של ישראל, והדרך הנכונה לתת להן מענה.

41. אנחנו מודים על האמון שניתן בנו, כאשר הופקדה בידינו המלאכה הקשה הזאת. אם גרמנו לכך שהליקויים שהצבענו עליהם יבואו על תיקונם - יהא זה שכרנו.

תודה רבה.